

บทที่ 2

ความเป็นมาและการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอบอรมงานด้านผู้สูงอายุแห่งเอเชีย

2.1 ประวัติและความเป็นมาองค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศและศูนย์ฝึกอบอรมงานด้านผู้สูงอายุแห่งเอเชีย

องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ (HelpAge International) เป็นเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ โดยไม่แสวงหากำไร มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยากจนทั่วโลก โดยไม่จำกัดเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ปัจจุบันมีองค์กรสมาชิกมากกว่า 45 องค์กรทั่วโลกทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา มีสำนักงานใหญ่อยู่ ณ กรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร มีสำนักงานระดับภูมิภาค 4 แห่ง ในอเมริกาใต้ อยู่ที่ประเทศโบลิเวีย แอฟริกา อยู่ที่ซิมบับเว ลาตินอเมริกา อยู่ที่บาร์บาโดส และเอเชีย อยู่ที่ประเทศไทย สำนักงานเหล่านี้ให้การสนับสนุนด้านโครงการต่างๆ โดยประสานงานกับองค์กรสมาชิกและองค์กรพัฒนาอื่นๆ ที่ทำงานกับผู้สูงอายุ (แผนงานฝึกอบอรมประจำปี 2540/2541 องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ)

องค์กรฯ ทำงานร่วมกับองค์กรสมาชิกในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานดังนี้ (แผนงานฝึกอบอรมประจำปี 2539/2540 องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ)

- เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยากจนและด้อยโอกาสทางสังคมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- เพื่อส่งเสริมการพัฒนาองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ
- เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุ ที่ตกเป็นเหยื่อของความแตกแยก ความขัดแย้งทางการเมือง หรือผู้ที่ประสบภัยพิบัติ
- เพื่อปลูกจิตสำนึกในสังคมด้านการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ

กิจกรรมหลักขององค์กรฯ

1. การสนับสนุนโครงการ โดยให้ทุนสนับสนุนองค์กรที่ปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้สูงอายุในประเทศต่างๆ
2. การระดมทุนและการสนับสนุนองค์กรสมาชิก มีการระดมทุนในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำเงินที่ได้มาใช้ในการสนับสนุนโครงการ และผลิตสื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และจัดสัมมนาเกี่ยวกับการระดมทุนเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มองค์กรสมาชิก

3. การผลิตตำราและสิ่งพิมพ์ โดยผลิตวารสาร AGEWAYS ราย 3 เดือน เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ด้านผู้สูงอายุ โดยจัดพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ และมีการแปลเป็นภาษาสเปน ฮินดู ภาษาซาของอินโดนีเซีย และภาษาไทย นอกจากวารสารดังกล่าว ได้มีการจัดพิมพ์ตำราและคู่มืออีกหลายเล่ม เช่น Adding Health to Years, Income Security in Old Age เป็นต้น ตลอดจนจัดพิมพ์เอกสารและจัดทำวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุอีกเป็นจำนวนมาก

4. งานฝึกอบรม องค์การสมาชิกในประเทศต่าง ๆ มีการจัดการฝึกอบรมสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในลักษณะต่างๆ นอกจากนี้องค์การฯ ได้ร่วมกับองค์การสหประชาชาติจัดการสัมมนาองค์การพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุอีกด้วย

องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศในประเทศไทย

องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ ได้ให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชนในประเทศไทยเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 แต่ได้เข้ามาปฏิบัติงานอย่างจริงจังในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2531 โดยในระยะแรกสำนักงานตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ ต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ย้ายสำนักงานมาตั้งอยู่ที่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักงานองค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ ในประเทศไทย เป็นสำนักงานผู้แทนภาคพื้นเอเชีย และเป็นที่ตั้งของศูนย์ฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุแห่งเอเชีย (Asia Training Centre On Ageing) กิจกรรมหลักขององค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศในประเทศไทยสามารถแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ งานพัฒนาและสนับสนุนโครงการ งานสารสนเทศ และงานฝึกอบรม (แผนงานฝึกอบรมประจำปี 2539/2540 และ 2540/2541 องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ)

งานพัฒนาและสนับสนุนโครงการ

องค์การฯ ได้ให้การสนับสนุนเงินทุนแก่องค์กรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ให้สามารถจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนกิจกรรมในหลายรูปแบบ เช่น

- การส่งเสริมอาชีพ และรายได้ของผู้สูงอายุ
- การฟื้นฟูสภาพสายตาของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะจากโรคตาต้อกระจก
- การบริการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุ
- การบริการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุในชุมชน
- การพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์

- การผลิตข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- การฝึกอบรมบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ
- การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติและสงคราม
- การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์

งานสารสนเทศ

มีกิจกรรมหลัก คือ

- การผลิตวารสารวิถีชีวิต เป็นวารสาร ราย 3 เดือน แปรจากวารสาร AGEWAYS มีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อผู้สูงอายุด้านต่างๆ เช่น งานโครงการ งานฝึกอบรม การดูแลสุขภาพ และกิจกรรมในชนบท เป็นต้น
  - จัดหมายข่าว จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการกระจายข่าวสาร และเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์งานด้านผู้สูงอายุในประเทศไทย สำหรับหน่วยงานที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การฯ และองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - การเผยแพร่ข้อมูลด้านผู้สูงอายุผ่านสื่อมวลชน ต่างๆ เช่นหนังสือพิมพ์ วิทยุ และการจัดกิจกรรมในโอกาสพิเศษที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
  - ห้องสมุด องค์การฯ มีห้องสมุดประจำสำนักงานที่เก็บรวบรวม หนังสือ เอกสาร และวีดิทัศน์ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

งานฝึกอบรม

องค์การช่วยเหลือผู้สูงอายุระหว่างประเทศ ได้ริเริ่มงานฝึกอบรมโดยจัดตั้ง ศูนย์ฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุแห่งเอเชีย (Asia Training Centre On Ageing) ขึ้นในประเทศไทยในปี 2536 และดำเนินการอย่างเป็นทางการในปลายปี 2537 ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนเดียวในประเทศไทยที่บริการการฝึกอบรมด้านผู้สูงอายุโดยตรง มีเจ้าหน้าที่เพื่อรับผิดชอบงาน ฝึกอบรมในประเทศไทยโดยตรง และได้มีการจัดทำแผนงานฝึกอบรมที่ชัดเจนขึ้นในปี 2538 ทั้งนี้ ได้ดำเนินการจัดการฝึกอบรม เพื่อตอบสนองของความต้องการของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับภูมิภาค ทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเน้นกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ใช้เทคนิควิธีการฝึกอบรมที่หลากหลาย บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าทุกคนมีความรู้และประสบการณ์ในการทำงานที่มีคุณค่าต่อการแลกเปลี่ยน นำไปสู่ความรู้ใหม่และการเรียนรู้ร่วมกัน

วัตถุประสงค์หลักของงานฝึกอบรมในประเทศไทย

- เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย
- การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- อย่างไรก็ตามการจัดฝึกอบรมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ฝ่ายงานฝึกอบรมดำเนินการ กิจกรรมหลักโดยรวมของศูนย์ฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุ ได้แก่
- การจัดฝึกอบรมในหัวข้อต่างๆ ตามความสนใจและตามความต้องการขององค์กรที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ โดยให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านการประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรม การวางแผนหลักสูตร การดำเนินการฝึกอบรม
- การประเมินความจำเป็นในการฝึกอบรม และสนับสนุนการฝึกอบรมขององค์กรที่รับการสนับสนุนจากศูนย์ฝึกอบรมฯ ในลักษณะต่างๆ
- ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนาบริการต่างๆ ทั้งในระดับกิจกรรม และโครงการ
- การผลิตสื่ออุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ
- เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ที่เคยเข้าร่วมอบรมสัมมนาหลักสูตรต่างๆ
- สนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในฝึกอบรมด้านผู้สูงอายุแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจ

ทิศทางการดำเนินงานในอนาคตของศูนย์ฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุแห่งเอเชีย

จากการประเมินสถานการณ์และเงื่อนไขแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงานฝึกอบรม ได้มีการปรับเปลี่ยนทิศทางการทำงานดังนี้ คือ

- เน้นการจัดฝึกอบรมสัมมนา ร่วมกับองค์กรอื่นที่สนใจ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและขยายผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ
- เน้นการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในภูมิภาคต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนากิจกรรมด้านผู้สูงอายุมากขึ้น
- ตอบสนองความต้องการฝึกอบรมขององค์กรที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากองค์กรฯ
- สนับสนุนให้ผู้สนใจจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเข้าร่วมการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ เพื่อการขยายงานด้านโครงการในอนาคต

2.2 แผนงานฝึกอบรมและหลักสูตรฝึกอบรมในประเทศไทยโดยศูนย์ฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุแห่งเอเชีย

สำหรับแผนงานฝึกอบรมประจำปีในแต่ละปีนั้น จะมีหลายหลักสูตร แตกต่างกันไป เนื่องจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ เป็นระยะในช่วงที่มีการฝึกอบรมแต่ละครั้ง ทางศูนย์ฝึกอบรมฯ โดยผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมฯ และ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานฝึกอบรมในประเทศไทยโดยตรง ได้มีการกำหนดให้มีการอบรมในหัวข้อต่างๆ ซึ่งทั้งนี้ในบางหลักสูตรทางศูนย์ฝึกอบรมฯ ได้รับความร่วมมือการจัดฝึกอบรมร่วมกันกับองค์กรในพื้นที่ที่มีความสนใจจะจัดการฝึกอบรมร่วมกัน เพราะจากประสบการณ์ดำเนินงานองค์กรในพื้นที่ที่ผ่านมาพบว่า สามารถสร้างความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้สูงอายุโดยรวม

หลักสูตรต่างๆ สำหรับผู้ที่สนใจโดยทั่วไป ได้แก่

- **การพัฒนาบริการผู้สูงอายุในชุมชน (Age Care Community Based Services)**

เป็นหลักสูตรที่ให้แนวคิด รูปแบบ วิธีการดำเนินการกิจกรรมบริการผู้สูงอายุในชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บุคลากรและอาสาสมัครองค์กรพัฒนาเอกชนที่ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุ บุคลากรหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ บุคลากรที่สนใจจะริเริ่มงานด้านผู้สูงอายุในชุมชน ขององค์กรต่างๆ เหล่านี้ ได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

- **รูปแบบการพยาบาลผู้สูงอายุ (Gerontological Nursing Models)**

เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้พยาบาล หรือผู้ช่วยพยาบาล ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและพยาบาลผู้สูงอายุได้มีโอกาส ตรวจสอบและพัฒนารูปแบบการพยาบาลผู้สูงอายุที่หลากหลาย ไม่ว่าจะป็นด้านความรู้ ความเข้าใจ เช่น ภาวะโภชนาการในผู้สูงอายุ การใช้ยาในผู้สูงอายุ เทคนิคและทักษะในการปฏิบัติงาน เช่น การเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุ การพยาบาลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม รวมถึงตลอดถึงทัศนคติที่เหมาะสมต่อกลุ่มผู้ป่วยที่เป็นผู้สูงอายุ เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการปฏิบัติงาน และพัฒนาคุณภาพการบริการสำหรับผู้สูงอายุ

- **การก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณภาพ (Successful Ageing)**

เป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายเพื่อให้ บุคลากรของหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุ บุคลากรจากองค์กรภาคธุรกิจที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ บุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและสนใจงานด้านผู้สูงอายุ ได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่วัยสูงอายุในแง่มุมต่างๆ เพิ่มขึ้น ตลอดจนสามารถพัฒนาเทคนิควิธีการในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่

เป็นผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- **สื่อและเทคนิคการฝึกอบรมผู้สูงอายุ (Training Media and Technique on Ageing)**

เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุจากองค์กรต่างๆ ที่รับผิดชอบงานฝึกอบรม ทั้งการฝึกอบรมผู้สูงอายุโดยตรง หรือเป็นที่ปรึกษาให้การสนับสนุนการฝึกอบรมผู้สูงอายุ ได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม เลือกใช้สื่อและเทคนิควิธีการฝึกอบรมซึ่งมีมากมายหลายชนิด ได้อย่างเหมาะสม และใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ทั้งในแง่ของความรู้ ประสบการณ์ จิตวิทยาสังคม และข้อจำกัดทางด้านร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ ตลอดจนสามารถผลิตสื่อบางชนิดที่เหมาะสมในการฝึกอบรมผู้สูงอายุ

- **การเป็นนักฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ (Training for Age Care Trainers)**

เป็นหลักสูตรฝึกอบรมในเชิงปฏิบัติการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรในงานด้านผู้สูงอายุที่รับผิดชอบ หรือสนใจในงานฝึกอบรม ได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม และสามารถนำไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 โครงการฝึกอบรมหลักสูตร “การเป็นนักฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ” (Training for Age Care Trainers)

หลักสูตร “การเป็นนักฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ” เป็นหลักสูตรฝึกอบรมในเชิงปฏิบัติการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรในงานด้านผู้สูงอายุที่รับผิดชอบ หรือสนใจในงานฝึกอบรม ได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม และสามารถนำไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- **เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมในลักษณะดังนี้**

- บุคลากรในงานด้านผู้สูงอายุที่รับผิดชอบ หรือสนใจในงานฝึกอบรม
- เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมที่สนใจงานด้านผู้สูงอายุ
- ผู้ที่รับผิดชอบงานพัฒนามุคคลากร หรืองานฝึกอบรมทั่วไป

- **วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม**

เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรม ผู้ผ่านการฝึกอบรมควรจะสามารถ

- อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนแปลงในวัยผู้สูงอายุ
- อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เทคนิคและวิธีที่เหมาะสมในการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ในผู้สูงอายุ

- อธิบายหลักการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม กระบวนการฝึกอบรม และเนื้อหาที่สำคัญ
ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการฝึกอบรม

- อธิบายถึงปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ
- ตัดสินใจได้ว่าเทคนิคและสื่อในการฝึกอบรมชนิดใดที่เหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้
ของผู้สูงอายุ

- แสดงทักษะการเป็นนักฝึกอบรมที่ดี
- ออกแบบหลักสูตรการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมสำหรับผู้สูงอายุได้

● เนื้อหาหลักของการฝึกอบรมประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังนี้

- สถานการณ์ประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย
- กระบวนการเปลี่ยนแปลงผู้สูงอายุ
- ปัญหาและความต้องการตลอดจนกิจกรรมของผู้สูงอายุ
- การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ
- กระบวนการฝึกอบรม
- การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม
- การกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม
- การออกแบบหลักสูตรและและคาบวิชาการฝึกอบรม
- การกำหนดเนื้อหาการฝึกอบรม
- วิธีการ/เทคนิคในการฝึกอบรม
- สื่อและอุปกรณ์ในการฝึกอบรม
- ทักษะการเป็นนักฝึกอบรมที่ดี
- วิธีการประเมินผลการฝึกอบรม
- การติดตามผลการฝึกอบรม

● ประโยชน์ที่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมจะได้รับ ได้แก่

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ และทักษะการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ

ของการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม

- สามารถออกแบบหลักสูตรและคาบวิชาการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หนังสือคู่มือฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุ ของศูนย์ฝึกอบรมงานด้านผู้สูงอายุแห่ง
เอเชีย ได้กล่าวถึงเนื้อหาการฝึกอบรมนักฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ เป็นตอนอย่างกว้างๆ ตั้งแต่
ในเรื่องบทบาทของนักฝึกอบรม การฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม กระบวนการฝึกอบรม การวิเคราะห์

ความต้องการในการฝึกอบรม วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม เนื้อหาแผนการฝึกอบรม วิธีฝึกอบรม การจัดฝึกอบรม การศึกษาสถานที่ฝึกอบรมและการวางแผนในการฝึกอบรม การประเมินผล และการติดตามผล ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดอย่างกว้างๆ ในแต่ละส่วนของเนื้อหาที่ศูนย์ฝึกอบรมฯ ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร “การเป็นนักฝึกอบรมในงานด้านผู้สูงอายุ” พอสังเขปดังนี้

1. บทบาทของนักฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถระบุคุณสมบัติที่จำเป็นของนักฝึกอบรมได้

วิธีการสอน: ได้แก่ การระดมสมอง การสนทนา การแสดงบทบาท

เนื้อหาในตอนนี้ยังกล่าวถึงประเภทบทบาทของนักฝึกอบรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเข้าใจซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. นักฝึกอบรมในฐานะผู้เปลี่ยนแปลง

นักฝึกอบรม คือ ผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และพัฒนาทัศนคติที่ถูกต้องในตัวบุคคล โดยผ่านกระบวนการสื่อสารที่มีการเตรียมไว้ล่วงหน้า กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่บุคคลจะกลายเป็นผู้ที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานอย่างมีกำลังใจ อันจะทำให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานต่อไป

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ ผู้ที่ต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาตนเอง บทบาทของนักฝึกอบรม คือ การเอื้ออำนวยกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างให้เกิดพลังในการทำงาน และสร้างความมั่นใจให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมว่า เขาจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการ นักฝึกอบรมควรเชื่อมั่นในสิ่งที่เขาปฏิบัติ และสามารถที่จะทำให้เกิดความมั่นใจว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยากเรียนรู้ โดยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เขาจะประสบผลสำเร็จด้านทักษะ หรือ พฤติกรรมในการทำงานของเขาอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้สิ่งที่สำคัญ คือ นักฝึกอบรมต้องเป็นคนพร้อมที่จะเปิดกว้างต่อการให้คำปรึกษา และฝึกคนให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มิใช่เป็นไปตามที่นักฝึกอบรมคิด ฉะนั้นนักฝึกอบรมควรใช้การสังเกตอย่างต่อเนื่อง และเข้าใจต่อพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อโยงไปสู่ความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ ทัศนคติของนักฝึกอบรมมีผลอย่างมากต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม และความสัมฤทธิ์ผลของวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมขึ้นอยู่กับทัศนคติของนักฝึกอบรมเป็นอย่างมาก ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้รับการกระตุ้นให้สร้างทางเลือก บรรยากาศของการขบคิดที่เป็นอิสระ จะกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไตร่ตรอง ประเมินตนเอง เปิดกว้าง และมีส่วนร่วมโดยธรรมชาติ

2. นักฝึกอบรมในฐานะผู้อำนวยความสะดวก

นักฝึกอบรมที่ดีไม่จำเป็นต้องสอน หากแต่เชื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ โดยการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกค่อนข้างแตกต่างไปจากผู้ที่เป็นครูโดยทั่วไป ความแตกต่างมีดังในตารางที่ 1 ข้างล่างนี้

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างระหว่างครูและผู้อำนวยความสะดวก

ครู	ผู้อำนวยความสะดวก
- เสนอข้อมูลข่าวสาร	- ชี้แนะเชิงแก้ปัญหา
- ให้คำตอบที่ถูกต้อง	- ให้คำถามที่ถูกต้อง
- สื่อสารทางเดียว	- สื่อสารสองทาง
- มอบหมายงานให้	- ประสานกิจกรรมการเรียนรู้
- กำหนดวัตถุประสงค์ให้	- กำหนดวัตถุประสงค์ระหว่างกันเองในกลุ่ม
- ครูเป็นศูนย์กลาง	- ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. การฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถอธิบายหลักของการเรียนแบบมีส่วนร่วมได้

วิธีการสอน: ได้แก่ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย การบรรยายสั้น

เนื้อหาในตอนนี้ได้กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วม และ การฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมดังนี้

การมีส่วนร่วม คือ กระบวนการซึ่งบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีปฏิสัมพันธ์ในการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา เพื่อหาข้อสรุปและได้มาซึ่งการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เป็นวิธีที่ถือเอาผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นบุคคลที่มีพื้นฐานความรู้หลากหลาย ประสบการณ์และทักษะในการเปิดการสนทนาในประเด็นข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เผชิญอยู่ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงร่วมและบทสรุปที่เป็นที่ยอมรับ

การฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม เน้นหนักในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจร่วมกัน เป็นเรื่องของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ผู้ซึ่งเสนอข้อสรุปต่อปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่โดยตนเองหรือ โดยกลุ่มบุคคลที่เขาทำงานร่วมด้วย นักฝึกอบรมหรือครูฝึกอบรมต้องมีความชำนาญในการให้ความสะดวก ร่วมกันกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างเต็มที่ และสามารถนำเอาข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาสนับสนุน ในกระบวนการเรียนรู้

3. กระบวนการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถอธิบายถึงส่วนสำคัญของกระบวนการฝึกอบรมได้

วิธีการสอน: ได้แก่ การบรรยายสั้นๆ ประกอบสื่อวิดีโอทัศน์ การสนทนาอภิปราย

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึงภาพรวมของกระบวนการฝึกอบรม ตลอดจนเสนอแนะการวางแผนโปรแกรมการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพดังนี้

การฝึกอบรม คือ การพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ในวิถีทางที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับได้ และนำความรู้และทักษะเหล่านั้นไปใช้ในงานประจำของตน ความรู้และทักษะควรเป็นเรื่องเฉพาะที่เหมาะสมกับงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และควรเป็นสิ่งที่ชี้แนะให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมได้

โปรแกรมการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งสามารถทำได้โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลเพื่อใช้ในกระบวนการฝึกอบรม คือ ขึ้นตอนตั้งแต่การวางแผนตลอดจนถึงการประเมินผล

4. การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรียนรู้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมและกำหนดปัญหาที่ต้องการฝึกอบรม

วิธีการสอน: ได้แก่ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย การแบ่งกลุ่มทำงาน การบรรยายสั้นๆ การสาธิต การอภิปราย ตลอดจนการให้งานทำ

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม วิธีสัมภาษณ์ และการสร้างแบบสอบถาม การเก็บข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ความจำเป็นในการฝึกอบรม

การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม คือ วิธีการค้นหาว่าใครต้องการได้รับการฝึกอบรม และเขาต้องการได้รับการฝึกอบรมด้านใด ฉะนั้นผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องสามารถประเมินความต้องการในการฝึกอบรมได้ โดยนำวิธีการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม ซึ่งมีหลายวิธีมาใช้ ได้แก่ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การพบปะรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม จดหมายจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม การสนทนากับเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างานระดับเหนือขึ้นไป การปรึกษากับแกนนำที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การอภิปรายในกลุ่ม สื่อสิ่งพิมพ์ การศึกษาจากแหล่งข้อมูลอื่น และรายงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากมีปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความรู้พื้นฐานของบุคคลและผลกระทบต่องานที่เขาทำ ดังนั้นจึงต้องทำการวิเคราะห์ผู้เข้ารับการฝึกอบรมใน 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้านงาน เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้นว่าผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม ทำงานอะไร เขาทำอย่างไร ทำได้ดีแค่ไหน และทำไมเขาจึงทำ

2. การวิเคราะห์ด้านคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยดูคุณสมบัติทางกายภาพ คุณสมบัติของการศึกษา คุณสมบัติทางจิตวิทยา คุณสมบัติด้านเศรษฐกิจ-สังคม และประสบการณ์การทำงาน เพื่อง่ายต่อการตัดสินใจว่าจะจัดฝึกอบรมในด้านใด

5. วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถอธิบายถึงวัตถุประสงค์ ที่เลือกสรรเพื่อความเหมาะสมกับการวางแผนในการฝึกอบรม

วิธีการสอน: ได้แก่ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย การกำหนดงานให้ทำเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึง การอธิบายวัตถุประสงค์การฝึกอบรม วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม และการกำหนดวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คือ การเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมที่คาดว่าจะได้รับซึ่งควรจะระบุให้ชัดเจนลงไปเลยว่าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านใด เมื่อไร ที่สุดแล้วจะสามารถวัดได้ถึงระดับความสำเร็จ ดังนั้นจึงควรวิเคราะห์ผู้เข้ารับการฝึกอบรม และประเมินความต้องการในการฝึกอบรมให้ดี ก่อนที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ควรระบุให้ชัดเจนว่าการอบรมแต่ละเรื่องต้องการสัมฤทธิ์ผลเฉพาะด้านอะไรบ้าง ผลดีประการสำคัญคือ ทิศทางที่ชัดเจน อันจะง่ายต่อนักฝึกอบรมในการวางแผนการฝึกอบรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ในที่สุด วัตถุประสงค์จะเน้นที่ผู้เข้าฝึกอบรมว่าเมื่อจบหลักสูตรการฝึกอบรมแล้ว เขาจะสามารถทำอะไรได้ อีกทั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมควรจะต้องมีคำกริยาที่แสดงถึงการกระทำ อันอธิบายถึงผลที่จะได้รับ เช่น สาธิต ปฏิบัติ อธิบาย ดำเนินการ เป็นต้น คำกริยาดังกล่าวจะเป็นตัวชี้วัดในการประเมินผลและการติดตามงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม หากวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน ก็จะทำให้ยากต่อการประเมินผลภายหลังได้

การกำหนดวัตถุประสงค์ ปัจจัยหลัก และตัวชี้วัดเพื่อเป็นประโยชน์ในการประเมินโครงการฝึกอบรมมีดังนี้

1. หาให้ได้ว่าวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมคืออะไร โดยทั่วไปโครงการฝึกอบรมมักจะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

- วัตถุประสงค์ทั่วไป - เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

- วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม - เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้ว ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถอธิบายความรู้ เห็นด้วยกับทัศนคติ และสารัตถ์ ทักษะ ของกระบวนการฝึกอบรม

2. ค้นหาประเด็นหลักจากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นที่หลักสูตรการฝึกอบรมต้องการแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยการประเมินผล ประเด็นหลักเหล่านี้ มักเกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

3. ค้นหาตัวชี้วัดในแต่ละประเด็น ประเด็นหลักจะเป็นตัวชี้วัดให้นักฝึกอบรมตั้งคำถามได้ ซึ่งก็สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดที่จะบ่งบอกถึงประเด็นหลัก ได้แก่

ความรู้	-	อธิบาย
ทัศนคติ	-	เห็นด้วยกับ
ทักษะ	-	สารัตถ์

โดยเกณฑ์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ศูนย์ฝึกอบรมฯ ได้กล่าวไว้คร่าวๆ ดังนี้

- จะต้องบรรยายถึงผลสำเร็จตอนสุดท้าย
- จะต้องมีความเฉพาะเจาะจง และชัดเจน
- จะต้องพรรณนาถึงความเปลี่ยนแปลงที่สามารถวัดได้ และสังเกตเห็นได้
- จะต้องกำหนดเกณฑ์ที่สามารถวัดหรือตัดสินใจในความสำเร็จ
- จะต้องระบุถึงเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จ
- จะต้องระบุถึงจุดหมายขั้นสุดท้าย
- จะต้องระบุถึงรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม
- ควรจะต้องกำหนดโดยคำนึงถึงความต้องการที่เสนอไว้ในขั้นตอนของการวิเคราะห์

ความต้องการ

6. การออกแบบกำหนดการฝึกอบรมและเนื้อหาการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถเลือกเนื้อหาที่จะนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

วิธีการสอน: ได้แก่ การบรรยายสั้นๆ การสาธิต การทำงานกลุ่ม การฝึกปฏิบัติรายบุคคล

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึงการกำหนดเนื้อหา การคัดเลือกเนื้อหา และการจัดลำดับของเนื้อหา

การกำหนดเนื้อหา ภายหลังจากที่ได้วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแล้วนั้น เนื้อหาจะต้องครอบคลุมรายละเอียดของหัวข้อสำหรับการถ่ายทอดความรู้ โดยทั้งนี้ควรนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลโครงการฝึกอบรมในครั้งที่ผ่านมา ช่วยประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดเนื้อหา

อีกทั้งควรกำหนดเนื้อหาและเวลาเรียนให้เหมาะสมตลอดช่วงการฝึกอบรม และอาจให้โอกาสผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีโอกาสเข้าร่วมกำหนดเนื้อหาการฝึกอบรม ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม สำหรับการคัดเลือกเนื้อหาควรตัดสินใจตามลำดับขั้นดังนี้

1. ต้องรู้อะไร ในเรื่องของทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่องานพื้นฐาน
2. ควรรู้อะไร ในเรื่องของทักษะและความรู้ที่ต้องการเพื่อเป็นการเพิ่มเติมในงานหรือเกี่ยวข้องกับงาน

3. สามารถรู้อะไร ในเรื่องทักษะและความรู้ซึ่งสัมพันธ์กับงานแต่ไม่ใช่สิ่งที่จำเป็นการจัดเนื้อหา ควรจัดตามลำดับหรือเรียงตามขั้นตอน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของหลักสูตร เพราะวิธีนี้จะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ เป็นระบบและรวดเร็ว ซึ่งเนื้อหาสามารถจัดได้ในวิธีต่างๆ กัน ดังนี้

1. การฝึกอบรมจัดลำดับตามขั้นตอนของงาน
2. การฝึกอบรมจัดลำดับขั้นตอนที่จะใช้แก้ปัญหา
3. การฝึกอบรมจัดตามลำดับความต้องการรู้ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนที่จะถึงแนวคิดที่สลับซับซ้อนขึ้น

4. การฝึกอบรมจัดตามลำดับจากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ

การจัดตารางการฝึกอบรมควรกระทำด้วยความระมัดระวัง โดยจัดให้มีเวลาได้พักและผ่อนคลาย ควรกำหนดชั่วโมงเรียนไม่ให้เกินจำนวนชั่วโมงการทำงานปกติของเขาในแต่ละวัน หากการฝึกอบรมมีระยะเวลาถึง 10 วัน ควรจัดให้ได้พัก 1 วันในช่วงกลางของตารางการจัดฝึกอบรม อีกทั้งในการวางแผนการต้องแน่ใจว่าจัดให้มีเวลาพักและเวลาเรียนเพียงพอ โดยทั่วไปจุดอ่อนของตารางการจัดฝึกอบรมคือ จัดเนื้อหาเยอะเกินไป ไม่เหมาะสมกับเวลา ควรจัดให้มีเวลาได้สนทนาซักถามหลังจากเสร็จภาคปฏิบัติ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติและสนทนาซักถามปัญหา ได้มากกว่าการสนทนาด้านทฤษฎี หากไม่สามารถครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดในวันแรกได้ ควรดำเนินต่อไปในวันรุ่งขึ้นให้เสร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมรับรู้ได้เร็วแค่ไหน ฉะนั้นจึงไม่สามารถกำหนดได้จนกว่าการฝึกอบรมจะเริ่มขึ้น

ส่วนมากตารางการฝึกอบรมจะแน่น ไม่เปิดโอกาสให้มีการปรับเปลี่ยนได้ ซึ่งจะเป็นจุดอ่อนได้ ดังนั้นจึงควรมีความยืดหยุ่น โดยมีแผนรองรับการปรับเปลี่ยนระหว่างชั่วโมงเรียน หรือระหว่างพักดื่มน้ำ เพื่อให้ทันต่อเวลา อีกทั้งถ้าการฝึกอบรมต้องต่อเวลาเรียนออกไปทุกวัน ควรหาวิธีปรับเปลี่ยนลดเวลาการฝึกอบรมในแต่ละวันในลักษณะต่างๆ เช่น แบ่งกลุ่มทำงานจากกลุ่มเล็ก 4 กลุ่ม เป็น กลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม เป็นต้น

7. แผนการสอน

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถที่จะเสนอแผนการสอนของตนเองได้

วิธีการสอน: ได้แก่ การอธิบายสั้นๆ การกำหนดงานรายกลุ่มและรายบุคคล

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึง ความสำคัญของแผนการสอน และการเขียนแผนการสอน

แผนการสอนหรือใบงาน คือ แผนการดำเนินงาน ซึ่งนักฝึกอบรมเตรียมเพื่อสอนตามหัวข้อต่างๆ ดังนั้นแผนการสอนควรครอบคลุมวัตถุประสงค์ของบทเรียน จะต้องทราบว่าวิธีสอนแบบไหนจะเหมาะสมที่สุด ลักษณะการสอนแบบไหนจะดีที่สุด เนื้อหาที่สอนจะนำไปใช้อย่างไร จะต้องใช้สื่อการสอนอะไรบ้าง

8. วิธีการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเลือกวิธีการฝึกอบรมที่จะนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

วิธีการสอน: ได้แก่ การบรรยายสั้นๆ การทำงานกลุ่ม การฝึกปฏิบัติรายบุคคล

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึง วิธีการฝึกอบรมที่จะนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่ปรับเปลี่ยนได้ตามลักษณะการเรียนการสอนที่แตกต่างกันของนักฝึกอบรม ซึ่งใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม โดยวิธีฝึกอบรมแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ วิธีฝึกอบรมเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ วิธีฝึกอบรมเพื่อที่จะถ่ายทอดทัศนคติ และวิธีฝึกอบรมเพื่อที่จะถ่ายทอดทักษะ ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงวิธีการฝึกอบรมที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

วิธีการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอด ความรู้	วิธีการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอด ทัศนคติ	วิธีการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอด ทักษะ
<ul style="list-style-type: none"> - บรรยาย - การอภิปรายกลุ่ม - การประชุมวิชาการ - การศึกษาดูงาน - ทัศนศึกษา - การทำโครงการ - การอบรมระหว่างทำงาน - การระดมสมอง - การสัมมนา - เวทีเสวนา 	<ul style="list-style-type: none"> - การแสดงบทบาทสมมติ - กรณีศึกษา - การอภิปรายกลุ่ม - สถานการณ์จำลอง - การให้ทำแบบฝึกหัด - การสัมมนา 	<ul style="list-style-type: none"> - การสาธิต - การฝึกงาน - การฝึกปฏิบัติ - การให้ทำแบบฝึกหัด - การแสดงบทบาทสมมติ - การทำโครงการ - หน้าที่การงาน - การปฏิบัติงาน - สถานการณ์จำลอง

อย่างไรก็ตาม ควรเลือกวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสมที่สุดในการถ่ายทอดเนื้อหาด้านความรู้และทักษะ ข้อมูลภูมิหลังและประวัติการทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ควรนำมาพิจารณาก่อนที่จะสรุปวิธีการฝึกอบรม

การฝึกอบรมควรควบคุมให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และควรเลือกใช้หลายเทคนิควิธีการในการสอนการอบรม โดยควรเน้น “วิธีปฏิบัติ การสะท้อนกลับ และการปฏิบัติ มากกว่าการบรรยายทั่วไป” และควรมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม อีกทั้งจะเน้นสิ่งที่สำคัญที่สุดในขั้นตอนนี้คือ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

9. การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถเลือกสื่อการฝึกอบรมที่เหมาะสม

วิธีการสอน: ได้แก่ การบรรยายสั้นๆ การทำงานกลุ่ม การฝึกปฏิบัติรายบุคคล

ทางศูนย์ฝึกอบรมฯ เน้นการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ที่สามารถส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ทางตา ในโครงการฝึกอบรม เนื่องจากสามารถสื่อความหมายและเข้าใจได้ดีกว่าการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ชนิดอื่น แต่ทั้งนี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานการวางแผนล่วงหน้าเสมอ เพราะเนื่องจากการเลือกสื่อที่เหมาะสม และถูกต้องนั้น จะสนับสนุนวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ส่วนการผลิตสื่อทัศนูปกรณ์นั้น นักฝึกอบรมจะต้องวางแผนด้วยความระมัดระวัง ในการเลือกสื่อที่เหมาะสม ถูกต้อง เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ทราบว่าผลผลิตสื่อให้มีประสิทธิภาพได้ดีที่สุด และนำเสนอให้ดีที่สุดได้อย่างไร

สื่อทัศนูปกรณ์สามารถช่วยในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- แก้ปัญหาความจำกัดทางด้านเวลา พื้นที่ และขนาด
- ทำให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ
- เพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้
- ทำให้บทเรียนง่ายและมีความชัดเจน
- ให้เข้าใจในสิ่งที่ไม่สามารถเข้าถึงได้
- อธิบายความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ
- แปลความหมายเป็นคำพูด
- นำผู้เชี่ยวชาญสู่ชั้นเรียนได้
- ลดเวลาในการสอน และลดจำนวนบุคลากรได้

ตลอดทั้งนี้มีการเลือกใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในการฝึกอบรมที่เหมาะสมและถูกต้อง ไม่ว่าจะ เป็นสื่อการได้ยินและการมองเห็น เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ทางศูนย์ฝึกอบรมฯ ได้แบ่งประเภทของสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมไว้เป็น 3 ประเภท คือ สื่อการได้ยิน สื่อการมองเห็น สื่อการได้ยินและมองเห็น ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงประเภทสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม

ประเภทสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม	ตัวอย่างสื่อแยกตามประเภทต่างๆ
1. สื่อการได้ยิน	เครื่องเล่นเทป เป็นต้น
2. สื่อการมองเห็น	เอกสารประกอบคำบรรยาย หนังสือคู่มือ เครื่องฉายข้ามศีรษะ สไลด์ รูปภาพ โปสเตอร์ ฟลิปชาร์ท แผนที่ ชุดสาธิตเชิงปฏิบัติ ตารางแสดงข้อมูล แผ่นพับ ปฏิทิน ป้าย หุ่น กระดาน เป็นต้น
3. สื่อการได้ยินและมองเห็น	วีดิทัศน์ เป็นต้น

10. การเตรียมสถานที่และการวางแผน

● การเตรียมตัวและการวางแผน

นักฝึกอบรมควรมีความคุ้นเคยต่อสภาพพื้นที่และเข้าใจภาษาถิ่น เพื่อที่จะได้มีส่วนร่วมในโครงการฝึกอบรมได้อย่างเต็มที่ หากนักฝึกอบรมไม่คุ้นเคยต่อสถานที่ ก็ต้องใช้เวลาเตรียมตัวมากขึ้น นักฝึกอบรมจะต้องจัดทำรายการว่าจะต้องทำอะไรบ้างตลอดเวลาของการฝึกอบรม และเตรียมรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกอบรมให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยปรกติ รายการที่ทางศูนย์ฝึกอบรมฯ ใช้ทุกครั้งที่มีการฝึกอบรม ดังปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงตารางเวลาของการฝึกอบรมและเตรียมรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกอบรมให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ก่อนการฝึกอบรม:

เวลา	รายการ	ผู้รับผิดชอบ	วันที่
1 - 2 สัปดาห์ ก่อนการฝึกอบรม	<ul style="list-style-type: none"> - เตรียมเอกสารประกอบการสอน - เตรียมคู่มือหลักสูตรการฝึกอบรม (ออกแบบปกคู่มือ จดหมายกล่าวต้อนรับ รายชื่อวิทยากร รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตารางฝึกอบรม รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่และห้องฝึกอบรม คำศัพท์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม หากจำเป็น) - ออกแบบใบประกาศนียบัตร - เตรียมอุปกรณ์การฝึกอบรม (กระดาด พลิบชาร์ท แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส ปากกาหมึกเคมี ปากกาเขียนไวท์บอร์ด เครื่องฉายแผ่นใส เครื่องฉายสไลด์ โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดีทัศน์ กระดาดเปล่า ปากกา ดินสอ ยางลบ เทปกาว หมุด ป้ายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม/วิทยากร รายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อลงทะเบียน รายชื่อผู้เข้าพัก โรงแรม ยืนยันจำนวนมือ อาหารที่จะทานในโรงแรม ยืนยันเวลารับ-ส่ง รายการสิ่งที่จะนำไปจัดนิทรรศการ) 		

1 วัน ก่อน ฝึกอบรม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดห้องฝึกอบรม - เตรียมโต๊ะลงทะเบียน พร้อมอุปกรณ์ - ส่งรายชื่อผู้เข้าพักให้กับฝ่ายต้อนรับของโรงแรม - เตรียมเอกสารประกอบการฝึกอบรม จัดวางไว้แยกเป็นแต่ละวัน - ยืนยันจำนวนแขกพิเศษที่มาร่วมพิธีเปิดเพื่อเตรียมอาหารว่างให้เพียงพอ 		
--------------------------	---	--	--

ระหว่างการประชุม:

เวลา	รายการ	ผู้รับผิดชอบ	วันที่
วันเปิด	<ul style="list-style-type: none"> - ลงทะเบียน - เก็บค่าลงทะเบียน/พร้อมออกใบเสร็จรับเงิน 		
ระหว่าง การ ฝึกอบรม	<ul style="list-style-type: none"> - จัดพิมพ์ใบประกาศนียบัตร (หลังจากแก้ไขการสะกดรายชื่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมแล้ว) - ยืนยันกับวิทยากรที่จะเชิญมาเป็นประธานพิธีปิดการฝึกอบรม 		
วันสุดท้าย	<ul style="list-style-type: none"> - รวบรวมใบประเมินผลจากผู้เข้ารับการฝึกอบรม 		

• ที่พัก

การจองที่พักสำหรับการฝึกอบรม สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงคือ

- เดินทางไป-มา สะดวก
- สภาพแวดล้อมดีและสะอาด
- บริการดี
- อาหารดีมีคุณภาพ
- มีน้ำดื่ม/น้ำใช้เพียงพอ
- มีระบบสำรองไฟ กรณีไฟฟ้าดับ
- มีบริการซัก-รีด และบริการอื่นๆ

สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสนุกสนาน และมีสมาธิในการฝึกอบรมได้อย่างเต็มที่ ปกติครั้งที่ปัญหาความไม่พร้อมของโรงแรมมักมีผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเสียสมาธิ แม้โครงการฝึกอบรมมีการวางแผนมาเป็นอย่างดี อีกทั้งผลงานวิจัยระบุว่า การฝึกอบรมจะมีประโยชน์

ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นอย่างมาก และเป็นรางวัลแก่นักฝึกอบรม หากผู้เข้ารับการฝึกอบรมพักในที่เดียวกันแทนที่จะกลับบ้านหลังเลิกเรียนในแต่ละวัน หรือหากเป็นไปไม่ได้ อย่างน้อยควรจัดให้รับประทานอาหารร่วมกันหลังเลิกเรียนในแต่ละวัน และควรจัดฝึกอบรมให้ห่างสถานที่ทำงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ไม่เช่นนั้นงานประจำวันของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอาจทำให้เขาเสียสมาธิในการเรียนได้

● เอกสารประกอบคำบรรยาย

ทางศูนย์ฝึกอบรมฯ จะแจ้งให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบล่วงหน้าว่าเขาจะได้รับเอกสารประกอบคำบรรยายในบทเรียนนั้นๆ ภายหลังจากที่บทเรียนจบแล้ว เนื่องจากวิธีนี้จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถตั้งใจฟังคำบรรยายและมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ เว้นแต่กรณีที่บทเรียนเกี่ยวข้องกับตัวเลขหรือสถิติที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องดูตามไปด้วยเท่านั้น ผู้เข้ารับการฝึกอบรมควรได้รับเอกสารก่อนเริ่มบทเรียน

อย่างไรก็ตามเอกสารประกอบคำบรรยาย ซึ่งเป็นเอกสารที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งของแต่ละบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ใหม่ๆ นั้น ควรเป็นเอกสารประกอบคำบรรยายอย่างสั้นๆ ไม่ยาวจนเกินไป และเรียบเรียงอย่างดีพอที่จะสามารถนำไปเป็นคู่มือในการทำงานต่อไปได้

11. การประเมินผล

วัตถุประสงค์: เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม สามารถอธิบายถึงความสำคัญของการประเมินผลการฝึกอบรม และสถิติวิธีเลือกใช้เครื่องมือในการประเมินผลได้อย่างถูกต้อง

วิธีการสอน: ได้แก่ การบรรยายสั้นๆ การระดมสมอง การประชุมกลุ่มย่อย กิจกรรมกลุ่ม/เดี่ยว การสนทนา

เนื้อหาตอนนี้ได้กล่าวถึง การประเมินผลคืออะไร วิธีการประเมินผล และการรายงาน

● ประเภทของการประเมินผลมี 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. การประเมินผลด้านความเห็น: วิธีนี้เพื่อประเมินความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อองค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ของโครงการฝึกอบรม เช่น ความครอบคลุมของเนื้อหา วิธีการฝึกอบรม การใช้สื่อการสอน การบริหารจัดการ อาหาร ที่พัก การเดินทาง ฯลฯ ผลของความเห็นจากการประเมินผลสามารถนำไปปรับปรุงการบริหารจัดการการฝึกอบรม เนื้อหา วิธี และการจัดบริการอื่น ๆ การประเมินผลลักษณะนี้ ทำในช่วงที่กำลังดำเนิน หรือสิ้นสุดการจัดฝึกอบรม

2. การประเมินผลการเรียนรู้: วิธีนี้มุ่งเพื่อวัดความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และทักษะ (Knowledge, Attitude & Skills, KAS) ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทักษะในขั้นนี้

หมายถึงการนำไปใช้ซึ่งความรู้และทักษะใหม่ การประเมินผลลักษณะนี้สามารถทำก่อน ระหว่าง และหลังการฝึกอบรม

3. การประเมินผลในทางปฏิบัติ: การประเมินวิธีนี้เพื่อดูว่า มีการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอันเป็นผลจากการอบรมมาแล้วเพียงไร ประเมินผลก่อนการฝึกอบรม เพื่อเปรียบเทียบกับตอนหลังจากได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว

4. การประเมินผลกระทบ: เป็นการประเมินประสิทธิภาพโดยรวมของผลงานการฝึกอบรมในชุมชนหรือองค์กร โดยผู้เข้ารับการฝึกอบรม จริง ๆ แล้วการประเมินผลกระทบควรกระทำในระยะ 3 - 6 เดือน หลังการฝึกอบรมสิ้นสุดลง ผลการประเมินเป็นส่วนสำคัญที่จะประเมินประสิทธิภาพของการฝึกอบรมเพื่อการปรับปรุง

● เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล

เทคนิคของการประเมินผลนั้น สำคัญอยู่ที่วิธีการในการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการต่างๆ ที่ใช้มีดังนี้คือ

1. การสังเกต เป็นเทคนิคการเก็บข้อมูลที่ดี ที่จะทำให้ได้ข้อมูลของสิ่งที่เป็นไปตามธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลการแสดงออกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคน
2. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีที่ใช้คำถามหลายๆ ข้อในหัวข้อต่างๆ ลงในกระดาษรูปแบบของแบบสอบถาม อาจจะเป็นได้ทั้งคำถามปลายเปิด หรือมีคำตอบให้เลือกตอบ หรือมีตัวบ่งชี้ถึงการประเมินในหัวข้อนั้นๆ แล้วอย่างชัดเจน เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง ฯลฯ
3. การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นวิธีเก็บข้อมูลโดยการถามแบบเห็นหน้ากัน การถามทำให้ได้ข้อมูลเฉพาะเจาะจงที่ต้องการ เทคนิคนี้ใช้ได้ดีเมื่อต้องการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่ได้มาโดยวิธีอื่น
4. การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นวิธีเก็บข้อมูลโดยที่มีลักษณะเหมือนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ แต่จะเป็นลักษณะการถามอย่างมีโครงสร้างและเป็นพิธีการมากขึ้น

● การรายงาน

การเขียนผลของการประเมินผลนั้น ควรเขียนสั้นๆ และเขียนด้วยถ้อยคำที่ง่ายต่อการเข้าใจ รายงานจะต้องชัดเจนต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสัมพันธ์กับผลการประเมิน ควรรายงานถึงความเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยปราศจากอคติ รายงานควรมีความเห็น และคำแนะนำของนักฝึกอบรมเพื่อวางแผนในอนาคตรวมอยู่ด้วย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่สำคัญคือต้องเตรียมเขียนรายงานและส่งต่อผู้เกี่ยวข้องให้ตรงเวลา การรายงานล่าช้าจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ใครเลย เพราะทั้งนี้กว่าจะได้รับรายงาน สถานการณ์

อาจเปลี่ยนไปแล้ว ทางที่ดีที่สุด รายงานโครงการฝึกอบรมควรจะต้องเขียนให้เสร็จภายในสองสัปดาห์แล้วแจ้งเวียนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

● การนำรายงานมาใช้

ผลของรายงานจะทำให้นักฝึกอบรมทราบว่า การฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหรือไม่ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เป็นไปตามความเป็นจริงหรือไม่ ตลอดทั้งวิธีสอนที่นำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จากรายงาน และข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) สามารถนำมาพิจารณา หรือดำเนินการต่อ หรือตัดออกไป หรือตัดออกทั้งหมดหากไม่ได้ระบุว่าเหมาะสมกับการแก้ปัญหาของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

รายงานสามารถนำไปใช้เพื่อ

- การตัดสินใจ
- ปรับปรุงโครงการ
- ประเมินบุคลากร
- หาเหตุผลประกอบการดำเนินโครงการ

อย่างไรก็ตามควรแจ้งเวียนรายงานแก่ที่มงานการจัดการจัดฝึกอบรมทุกคน รวมถึงผู้อำนวยการ หรือผู้บริหารองค์กร การให้รายละเอียดผลการพิจารณาหรือเกี่ยวกับรายงานเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อการยืนยันหรือปรับปรุงโครงการฝึกอบรม หรือถ้าโครงการฝึกอบรมได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน ต้องส่งรายงานต่อแหล่งทุน ซึ่งให้เห็นผลประโยชน์ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับ และชี้แจงว่าเขานำความรู้ไปใช้ต่อไปได้อย่างไร

12. การติดตามผล

การติดตามผลนั้นเป็นความจำเป็น หลังจากที่มีการฝึกอบรมสิ้นสุดลงไปแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะทั้งนี้การติดตามผลเป็นโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถประมวลประสบการณ์ของตนเองในช่วงการเข้ารับการอบรม สามารถหาข้อแตกต่างจากประสบการณ์ในการทำงานที่กำลังทำอยู่ในปัจจุบันได้ชัดเจนขึ้น และยังทำให้ทราบว่า การฝึกอบรมครั้งนั้นๆ มีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงพัฒนาความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมในการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ รูปแบบและวิธีการจัดฝึกอบรมในครั้งต่อไป

● วิธีการที่ใช้ในการติดตามผล

วิธีการติดตามผลทำได้หลายวิธี ทั้งนี้จะติดตามผลโดยวิธีใดนั้น จำเป็นที่จะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่ม การติดตามผลนี้อาจจะทำกับทุกคนที่

เข้าร่วมกิจกรรม หรือกับบางคนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นๆ อีกทั้งกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง วิธีการในการติดตามผลหลายวิธีคือ

1. การเยี่ยมเยียนและพูดคุยโดยตรงระหว่างผู้จัดฝึกอบรมกับผู้เข้าร่วมฝึกอบรมในพื้นที่ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเอง
2. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งอาจเป็นลักษณะคำถามปลายปิดหรือปลายเปิด
3. การสัมภาษณ์พูดคุยระหว่างผู้จัดฝึกอบรมกับผู้เข้าร่วมฝึกอบรม

● **ระยะเวลาในการติดตามผล**

ระยะเวลาอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะงาน เช่น งานด้านการบริหารย่อมใช้เวลานานกว่างานที่ใช้แรงงาน และงานบางประเภทอาจจะต้องใช้การติดตามเป็นระยะๆ โดยติดตามหลังการอบรม 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี